

Ornitološki atlas gnezdilk Triglavskega narodnega parka – poročilo o poteku popisovanja

Ornithological atlas of breeders of Triglav National Park – a preliminary report

Tomaž JANČAR

UVOD

Delo z atlasom gnezdilk TNP se je v sezoni 1993 prevesilo v drugo polovico, saj smo zaključili tretjo od predvidenih petih sezon. V tem času smo obdelali večino celih kvadrantov, za zadnji dve leti pa ostanejo še obrobni kvadranti in pa tisti najtežji, v celoti visokogorski.

Naj izrabim to priložnost in še enkrat povabim vse člane k sodelovanju. Za vsakogar se bo našel primeren kvadrant, tudi za gorništa nevajene ravnince. Vsi zainteresirani se prosim prijavite na naslov koordinatorja. Treba je povedati, da smo z letošnjo sezono delo z atlasom gnezdil in zimskim atlasom TNP ločili tudi organizacijsko, koordinator ZOA TNP je po novem Primož Kmecl. Tako boste tisti, ki pozimi ne hodite radi v gore, lahko prevzeli kvadrant samo za poletni del naloge.

SODELAVCI

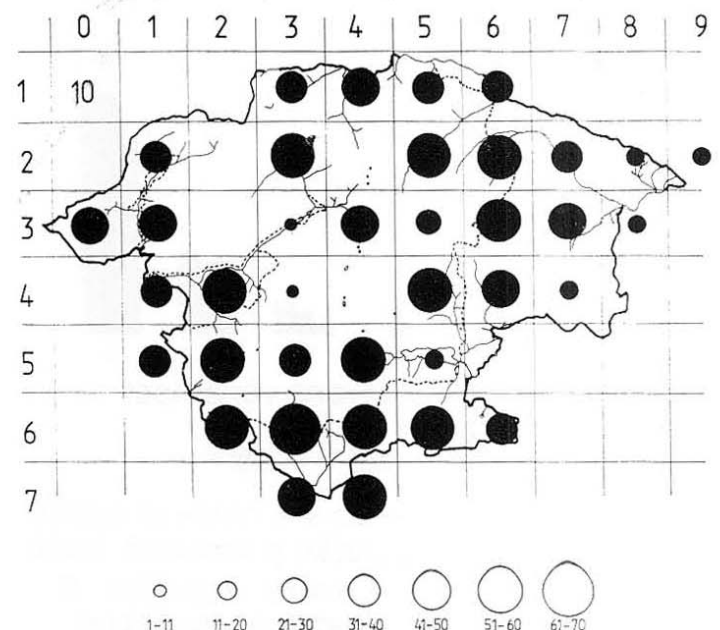
Žal je zanimanje za sodelovanje pri članih društva majhno, tako da je v treh letih popisovalo vsega 16 popisovalcev. So pa ti zato stalnejši, kar zagotavlja čedalje večjo izkušnost popisovalske ekipe in s tem boljše rezultate. Trditev lepo podkrepi dejstvo, da so popisovalci v svojih kvadrantih leta 1991 našli povprečno 43,7 vrste, leta 1992 47,4 vrste, leta 1993 pa že 48,8 vrste. Navajam seznam dosedanjih sodelavcev s številkami kvadrantov, ki so jih obdelovali: Andrej Bibič (53, 46), Franc Bračko (25, 26, 54), Tatjana Čelik (51), Janez Gregori (13, 15), Tomaž Jančar (41, 42, 45, 64), Franc Janžekovič (14), Primož Kmecl in Karin Rižner (23, 34, 66), Boris Kozinc (priložnostno),

Bojan Marčeta (35), Miro Perušek (36, 63), Slavko Polak (31, 52), Dare Šere (29, 37, 73, 74), Iztok Škornik (21), Peter Trontelj (30, 62), Milan Vogrin (65).

REZULTATI KARTIRANJA

V treh gnezdilnih letih smo razmeroma temeljito obdelali 29 kvadrantov, nadaljnjih 8 pa delno oziroma mimogrede. Večino kvadrantov je obdelanih zadostno, pri nekaterih pa bo treba sliko še nekoliko dopolniti. Za zadostno obdelan kvadrant štejemo takšnega, v katerem smo zabeležili okrog 50 vrst.

Doslej smo registrirali 109 vrst, od tega 74 potrjenih, 25 verjetnih in 10 možnih gnezdil. Za primerjavo naj navedem podatke

Slika 1: Število vrst, zabeleženih po posameznih kvadrantih

Fig. 1: Number of species recorded in individual squares

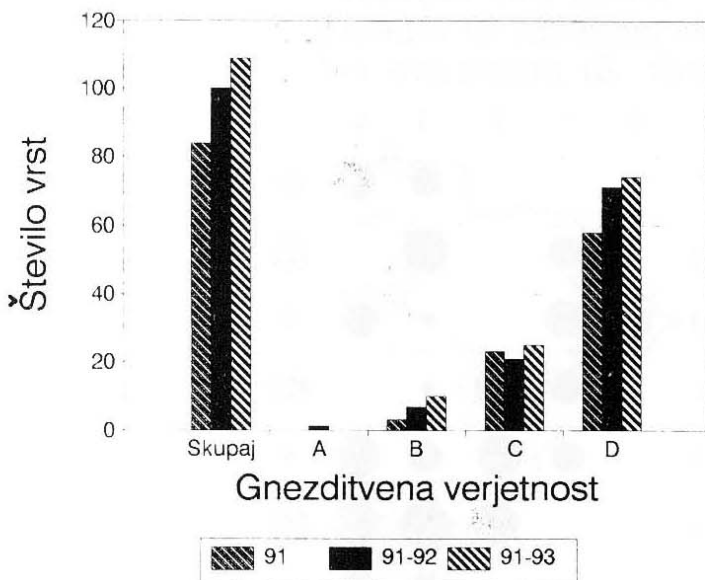
s spiska gnezdilke v TNP (Gregori 1992), ki šteje 129 vrst: 101 gnezdilko, 26 domnevnih in 2 nekdanji gnezdilki. Zanimivi so tudi podatki iz večletne raziskave ptičev skrajne severozahodne Slovenije (Gregori 1977), ki obravnava 144 vrst, od tega 95 gnezdilke.

Zbrali smo 1417 podatkov o posamezni vrsti v posameznem kvadrantu. Kadar je bilo več poročil o neki vrsti v istem kvadrantu, smo šteli samo tisto z višjo gnezditveno verjetnostjo. V tabeli je prikazano, koliko podatkov pripada posameznim razredom gnezditvene verjetnosti:

A	B	C	D
19	270	740	388
1,3 %	20,4 %	52,2 %	27,4 %

V oči zbode razmeroma majhen delež potrjenih gnezditvev in na drugi strani kar 52,2 % verjetnih. Za cilj smo si zadali, da spravimo vse podatke do verjetne gnezditve, saj je za kaj več na voljo dosti premalo časa. Pri švicarskem atlasu (Schifferli et al. 1980) je npr. popisovalec obdeloval svoj kvadrant pet let.

Na sliki 3 so prikazane najpogostejše vrste glede na to, v koliko kvadrantih smo jih zabeležili. Gre za skorajda same gozdne

Slika 2: Število zabeleženih vrst glede na gnezditveno verjetnost po zaključku posameznih sezon. A – poletni gost, B – možna gnezdilka, C – verjetna gnezdilka, D – nedvomna gnezditvev
Fig. 2: Number of species as to the breeding probability at the end of each season. A – summer visitor, B – possible breeder, C – probable breeder, C – certain breeding

vrste, kar priča o tem, da so gozdovi dominanten biotop v TNP. Tistega, po čemer si vsi predstavljamo Triglavski park, visokogorskih trat, ruševja in kamnišč, je dosti manj. Je pa na drugi strani tudi res, da nas večina povsem visokogorskih kvadrantov še čaka.

PROBLEMATIKA

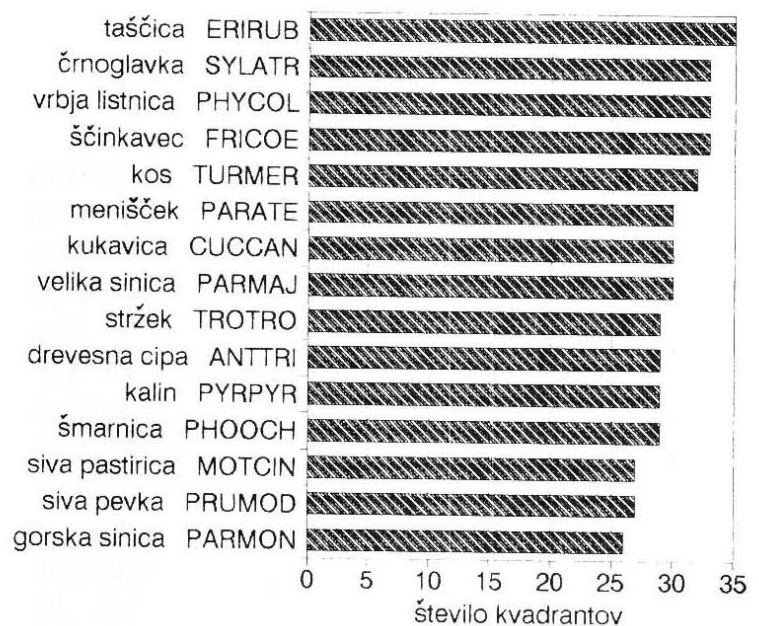
Glede na težave, ki nam jih posamezne vrste povzročajo, bi lahko izločili štiri skupine.

a) Neproblematične vrste

V to skupino uvrstimo vrste, ki nam ne povzročajo nikakršnih težav: so zlahka odkrivne, lahko določljive in gnezditve ni težko potrditi. Take vrste so npr. sinice, kmečka in mestna lastovka, lišček. Najbolj značilen predstavnik je morda šmarnica.

b) Vrste, pri katerih je težko potrditi gnezditvev

To so sicer lahko določljive in odkrivne vrste, večinoma večje, ki jih ponavadi laže slišimo kot vidimo. Najlepši primer je kukavica, sem pa sodijo še krekovt, nekatere

Slika 3: Najpogostejše vrste glede na število kvadrantov, v katerih so bile zabeležene
Fig. 3: Most recurrent species as to the number of squares in which recorded

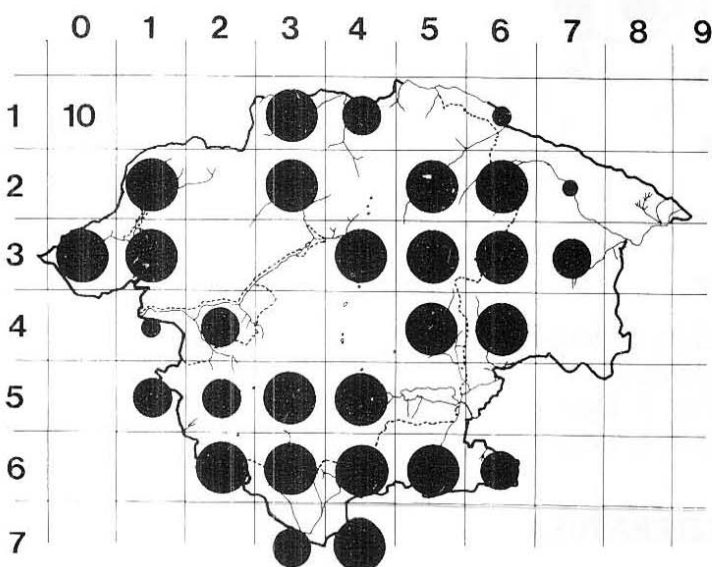
sove. Med pevkami bi v to skupino uvrstili ščinkavca.

c) Težko odkrivne vrste

Za namene atlasa je to najbolj nevhvaležna skupina. To so na eni strani vrste, ki se držijo globokih gozdov in niso glasne (triprsti detel, mali muhar), na drugi strani pa velike ptice, ki se pred človekom skrivajo (kure, ujede). V to skupino sodijo seveda tudi vse nočne vrste. S karto predstavljamo triprstega detla, ki smo ga registrirali le trikrat, čeprav je zelo verjetno v smrekovih gozdovih splošno razširjen, čeprav ne pogost (Gregori 1974, 1992).

č) Težko določljive vrste

V to skupino bi od vrst v TNP lahko uvrstili le drevesna plezalčka. Dosedanji rezultati kažejo, da nam razlikovanje med močvirsko in gorsko sinico ne dela težav. Drugače pa je predvsem z dolgoprstim plezalčkom, ki ga karta kaže kot slabo zastopano vrsto. Iz literature je znano, da je ta vrsta v gozdovih TNP splošno razširjena, v smrekovih gozdovih celo dominantna (Gregori 1974, 1977, Matvejev 1983). Najbrž je edina verjetna razlaga za tako slabo opazovanje dolgoprstega plezalčka prav v slabem poznavanju in negotovi determinaciji, tudi če sodim po sebi.

Slika 4: Razširjenost šmarnice *Phoenicurus ochruros*

Fig. 4: Distribution of Black Redstart *Phoenicurus ochruros*

NEPRIČAKOVANE IN PRIČAKOVANE VRSTE

Pri dosedanjem delu smo registrirali kar nekaj vrst, ki jih pred začetkom kartiranja nismo pričakovali ali pa jih nismo pričakovali v takšnem številu. Pričakovanja so bila oprta na literaturne podatke, ki jih za te vrste ni bilo ali pa so bili zelo skopi. Pri vsaki vrsti je navedeno število kvadrantov, v katerih je bila zabeležena.

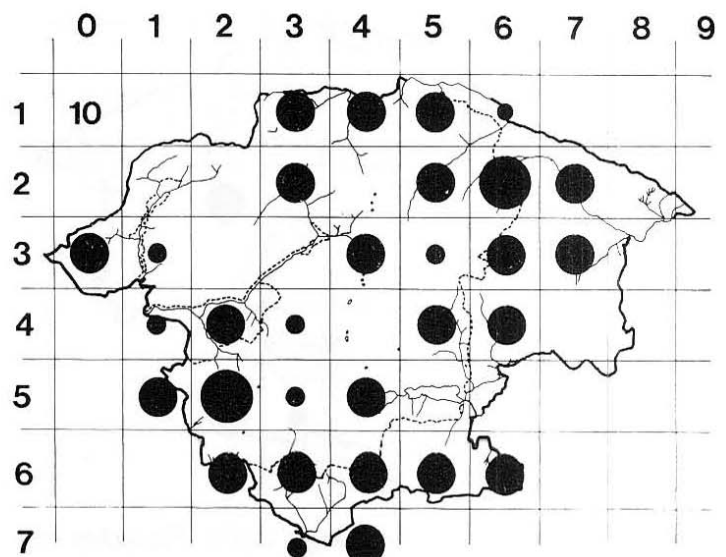
Kačar <i>Circaetus gallicus</i>	3
Prepelica <i>Coturnix coturnix</i>	3
Kosec <i>Crex crex</i>	1
Mali martinec <i>Actitis hypoleucos</i>	1
Čuk <i>Athene noctua</i>	1
Kozača <i>Strix uralensis</i>	1
Repaljščica <i>Saxicola rubetra</i>	6
Prosnik <i>Saxicola torquata</i>	1
Hribska listnica <i>Phylloscopus bonelli</i>	6
Plotni strnad <i>Emberiza cirulus</i>	1
Veliki strnad <i>Emberiza calandra</i>	1

Po drugi strani pa je tudi še kar nekaj vrst, ki smo jih pričakovali, a jih za zdaj še iščemo. Lahko jih razdelimo v več skupin:

a) Nižinske vrste, ki jih pričakujemo v Bohinju, kjer sta dva nižinska kvadranta še ne raziskana:

- Vodomec *Alcedo athis*
- Smrdokavra *Upupa epops*
- Mali detel *Dendrocopos minor* – to

vrsto smo že registrirali pri zimskem atlasu TNP

Slika 5: Razširjenost kukavice *Cuculus canorus*

Fig. 5: Distribution of Cuckoo *Cuculus canorus*

b) Vrste, katerih areal razširjenosti seže zelo blizu TNP:

– Italijanski vrabec *Passer domesticus italiae*

– Kovaček *Phylloscopus trochilus* – znan je podatek o verjetnem gnezdenju te vrste pri Jasni (Gregori 1987)

– Črna vrana *Corvus corone corone* – redno gnezdi pri Podkornu (Gregori 1977)

c) Na nacionalnem nivoju redke vrste, ki imajo v TNP možnosti za gnezdenje:

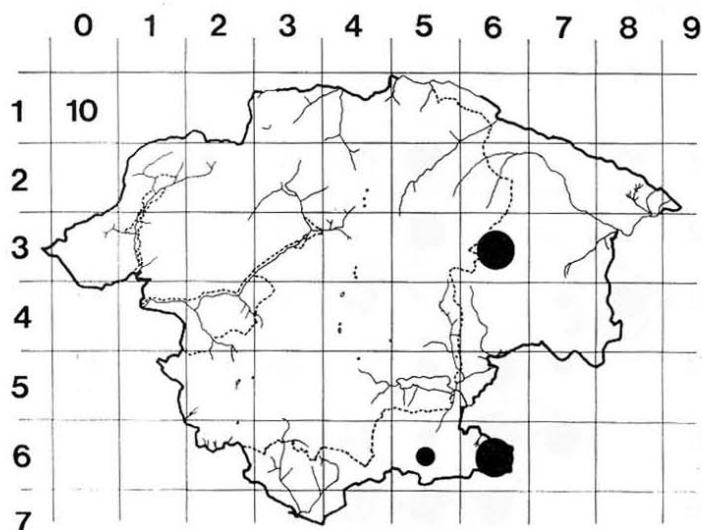
– Škrjančar *Falco subbuteo* – v Avstriji sega najvišje celo do 1500 m visoko (Dvorak et al. 1993)

– Velika uharica *Bubo bubo* – najvišja znana gnezditev v Avstriji je bila na 2100 m nad morjem (Dvorak et al. 1993)

– Podhujka *Caprimulgus europaeus* – pri kartiranju TNP leta 1983 v izmeri 10 × 10 km je bila registrirana v enem kvadrantu (Geister 1983)

č) Izjemno redke vrste, za katere obstajajo podatki o možnem ali potrjenem gnezdenju v TNP:

– Planinska vrana *Pyrhocorax pyrrhocorax* – možnost, da gnezdi pri nas, je majhna, zadnjič je bila v gnezdilni sezoni opažena 1955 pri Tičarici nad Dolino triglavskih jezer (Matvejev 1987); domnevno opazovanje te vrste Trontlja (1990) na Polovniku komi-

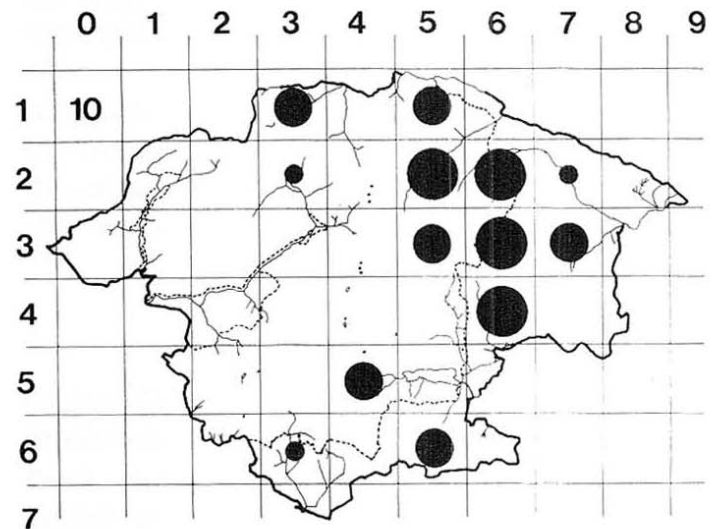
Slika 6: Razširjenost triprstega detla *Picoides tridactylus*

Fig. 6: Distribution of Three-toed Woodpecker *Picoides tridactylus*

sija za redkosti ni potrdila.

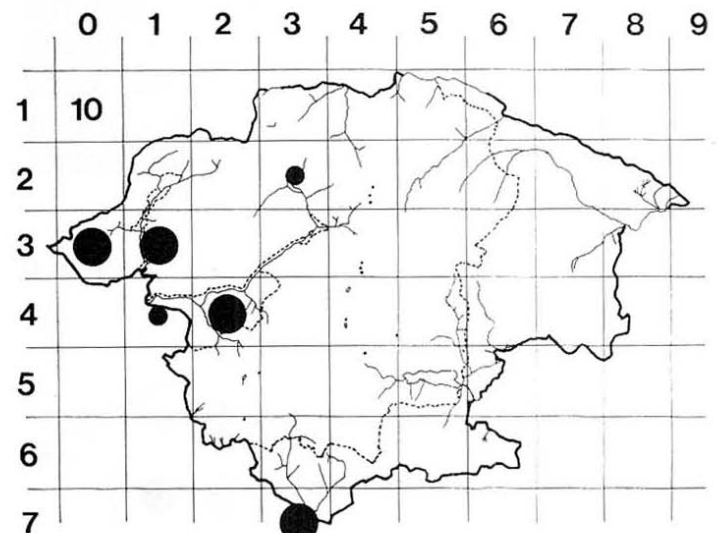
– Pinoža *Fringilla montifringilla* – v TNP dve opazovanji pojočega samca v gnezditvenem obdobju (Šere 1986)

– Laška konopeljščica *Serinus citrinella* – vrsta redko gnezdi v macesnovih gozdovih na drevesni meji (Gregori 1977, Matvejev 1987)

Slika 7: Razširjenost dolgoprstega plezalčka *Certhia familiaris*

Fig. 7: Distribution of Treecreeper *Certhia familiaris*

Slika 8: Razširjenost hribske listnice *Phylloscopus bonelli*

Fig. 8: Distribution of Bonelli's Warbler *Phylloscopus bonelli*

LITERATURA

M. DVORAK, A. RANNER, H.-M. BERG (1993): Atlas der Brutvögel Österreich; Österreichische Gesellschaft für Vogelkunde & Umweltbundesamt, Wien

I. GEISTER (1983): Ornitološki atlas TNP, poročilo o raziskavi; *Acrocephalus* 16: 37-38

J. GREGORI (1974): Rastlinske združbe in njihov ptičji svet; *Gozdarski vestnik* 32/2-4: 122-128

J. GREGORI (1977): Ekološki in favnistični pregled ptičev severozahodne Slovenije; *Larus* 29-30: 33-81

J. GREGORI (1987): Verjetno gnezdenje kovačka *Phylloscopus trochilus* v Kranjski gori; *Acrocephalus* 31-33: 10

J. GREGORI (1992): Ptiči; Triglavski narodni park, Bled

S. MATVEJEV (1983): Ptice Triglavskog nacionalnog parka i susednih predela; *Larus* 33-35: 69-91

A. SCHIFFERLI, L. GEROUDET, R. WINKLER (1980): Verbreitungsatlas der Brutvoegel der Schweiz; *Schweizerische Vogelwarte Sempach*

D. ŠERE (1986): Novi podatki o možnem gnezdenju pinože *Fringilla montifringilla* v Sloveniji; *Acrocephalus* 29: 33-34

P. TRONTELJ (1990): Planinska vrana *Pyrrhocorax pyrrhocorax*; Iz ornitološke beležnice; *Acrocephalus* 46: 113

POVZETEK

Triglavski narodni park obsega dolinsko, gorsko in visokogorsko območje Julijskih Alp v severozahodni Sloveniji. Kartiranje v mreži 5 × 5 km poteka od leta 1991 in naj bi trajalo do leta 1995. Doslej je bilo zbranih 1417 podatkov (16 popisovalcev), zabeleženih je bilo 109 vrst, od tega 74 potrjenih, 25 verjetnih in 10 možnih gnezdil. Od skupno 55 kvadrantov jih je dozdaj temeljito obdelanih 29. Poleg povsem neproblematičnih vrst je treba omeniti vrste, pri katerih je težko potrditi gnezditve (kukavica, krekovt, ščinkavec), težko odkrivne vrste (triprsti detel, mali muhar, gozdne kure) in težko določljive vrste (drevesna plezavčica). Me vrstami, ki jih v parku nismo pričakovali, je vredno omeniti: kačarja, prepelico, kosca, malega martinca, čuka, kozačo, repaljščico, prosnika, hribsko listnico, plotnega in velikega strnada. Po drugi strani pa nismo zabeležili vrst, ki bi jih glede na različne okoliščine pričakovali: vodomca, smrdokavre, malega detla (glede na dolinski svet), italijanskega vrabca, kovačka, črne vrane (glede na bližino siceršnje razširjenosti), škrjančarja, velike uharice, podhujke (glede na ekološke razmere), planinske vrane, pinože, laške konopeljščice (glede na skromne podatke o gnezdenju v preteklosti).

SUMMARY

Triglav National Park encloses a number of valleys, mountains and the highest peaks of the Julian Alps in northwest Slovenia. The mapping has been carried out in a 5 × 5 km grid from 1991 onwards and is to be completed in 1995. 1417 recordings by 16 participants have been received so far, indicating 109 different species, of which 74 were confirmed, 25 probable and 10 possible breeders. Of the 55 squares, 29 have been thoroughly processed to date. Apart from absolutely certain species, all those species must be also mentioned, the breeding of which is difficult to confirm (Cuckoo, Nutcracker, Chaffinch), as well as the difficult to detect species (Three-toed Woodpecker, Red-breasted Flycatcher, gallinaceous birds) and the difficult to identify species (Treecreepers). Among the species not expected in the Park, the following were recorded there: Short-toed Eagle, Quail, Corncrake, Common Sandpiper, Little Owl, Ural Owl, Whinchat, Stonechat, Bonelli's Warbler, Cirl and Corn Buntings. On the other hand, no species were recorded which would be, considering the conditions in this area, expected there: Kingfisher, Hoopoe, Lesser Spotted Woodpecker (considering the number of valleys in the Park), Italian Sparrow, Willow Warbler, Carrion Crow (considering that they are otherwise widely spread not so far away), Hobby, Eagle Owl, Nightjar (considering the ecological conditions there), Chough, Brambling, and Citril Finch (considering the rather scarce data on their breeding in the past).

Tomaž Jančar, Gorenje Blato 31, 61291 Škofljica